

SÜPER EMEKLİLİK VE TÜRK SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ

Doç. Dr. Nüvit GEREK

S.1. SÜPER EMEKLİLİKTEN YARARLANMA KOŞULLARI

1. Sosyal Sigortalar Kurumundan Aylık Almakta Olanlar Açısından

20.6.1987 tarihli ve 3395 sayılı Kanununun geçici 5. maddesi, Sosyal Sigorta emeklilerinden bir bölümünün yaşlılık aylıklarının yükseltilebilmesi imkanını sağlamıştır. Uygulamada «süper emeklilik» adı ile bilinen bu düzenleme başlangıçtan itibaren çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Süper emeklilik, yüksek ücretlerle çalışanlara, primlerini yüksek oranda ödemek kaydıyla emekliliklerinde de yüksek gelir sağlanmasını ve böylece bu kimselerin hayat standartlarının düşmesini önlemeyi amaçlamaktadır (1).

(1) Bir başka amaç ise, değişik sosyal güvenlik kurumlarından emekli olanlara bağlanan yaşlılık aylıkları arasındaki dengesizliğin giderilmesidir. Bkz.: Nihat YÜKSEK, *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Başlıca Sorunlar*, İşveren, C.XXVI, S.1 (Ekim 1987), s. 5. Ancak bu görüşe katılmak güçtür. Çünkü değişik sosyal güvenlik kuruluşları arasındaki dengesizlikler giderilemediği gibi SSK emeklileri arasında yeni dengesizlikler ortaya çıkmıştır.

(Not : Bu çalışma Haziran 1988 tarihinde baskıya verilmiştir).

Süper emeklilikten yararlanabilmek için gerekli görülen koşullar şu şekilde sıralanabilir.

- i) 3395 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 9.7.1987 tarihinden önce 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 991 sayılı Kanuna göre malütlük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından gösterge tablosunun en üst göstergesinden (1400 göstergeden) aylık almakta olmak veya aylık bağlanması için talepte bulunmuş, işlemleri tamamlanmamış olmakla beraber gösterge tablosunun en üst göstergesinden (1400 göstergeden) aylık bağlanmasına hak kazanmış olmak.
- ii) Bakanlar Kurulunca tespit edilecek geçici gösterge tablosundaki derece ve kademelerden hangisi üzerinden borçlanarak prim ödeyeceklerini tespit ederek altı ay içinde kuruma yazılı olarak bildirmek (2).
- iii) Başvuru tarihini izleyen ay başından başlamak üzere her ay için 30 gün itibarıyla ve emeklinin seçtiği derece ve kademenin karşılığı olan göstergenin yürürlükte bulunan kat sayı ile çarpımına göre bulunacak borçlanmaya esas maddeler üzerinden % 20 oranında prim ödemek.

Hesaplanacak borç tutarı ilgililere iadeli taahhütlü bir mektupla en kısa zamanda tebliğ edilecek ve borcun tebliği tarihinden itibaren en çok beş yıl içinde ve her yıla isabet eden bölümünün o yılın sonuna kadar Kuruma veya Kurum adına Banka hesabına yatırılması gerektiği aynı mektupla duyurulacaktır.

- iv) Tebliğ edilen prim borcu en çok beş yıl içinde ve her yıla düşen kısmı o yılın sonuna kadar ödenmiş olmalıdır.

Prim borcunun def'aten veya beş yıllık süre dolmadan önce ödenmesi de mümkündür. Ancak bu uygulama tebliğ edilen borç tutarının her yıla isabet eden bölümünün o yılın sonuna kadar ödenmesi kuralını bozmayacak şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse 5000 gösterge üzerinden borçlanma talebinde bulunan aylıklıya tebliğ edilen borç miktarı 4.200.000 TL olacaktır. Bunun her yıla isabet eden miktarı 840.000 TL'dir. İlk yıl taksitleri tebliğati izleyen birinci yılı sonunda ödenmiş olmalı-

(2) Süper emeklilik göstergelerini belirten kararname 31. Temmuz. 1987 günlü Resmi Gazetede yayınlanmış ve böylece 6 aylık süre 31.1.1988 günü akşamında sona ermiştir.

dır. İkinci yıl sonunda ikinci yıl taksitleri ödenecek ve böylece beşinci yıl sonunda ödeme tamamlanmış olacaktır. Bu yıllık taksitlerde aksama olmaması lazımdır. Birinci yıl ödeme normal yapıp ikinci yıl aksatılırsa, üçüncü yılda beşinci yılın sonu gelmeden geri kalan toplam borcun kapatılması düşünülemez. Primi ödenmeyen ilk aydan itibaren borçlanma hakkı düşer. Borçlanma hakkı düşenlerin yeniden borçlanabilmeleri kabul edilmemiştir (3).

Kısaca değindiğimiz bu dört koşulun tamamlanması halinde başvuru sahibine süper emekli aylığı ödenecektir. Tebliğ edilmiş olan borcun tamamı def'aten veya süresinden önce ödendiği takdirde ödeme gününü izleyen aybaşından itibaren, kısmi ödeme halinde ise ödemenin sone erdiği günü izleyen aybaşından itibaren süper emekli aylığının ödenmesine başlanacaktır.

Aylıklıya tebliğ edilmiş olan borcun tamamı ödendiği takdirde, borçlandığı derece ve kademenin karşılığı olan gösterge, bağlanacak geçici gösterge aylığına esas alınacaktır.

3395 sayılı Kanuna göre, borçlanan aylıklının aylık bağlama oranı, geçici gösterge aylığının hesabında da aynen dikkate alınmak zorundadır. Geçici gösterge aylığı, geçici göstergenin cari katsayı ve aylık bağlama oranının çarpımı suretiyle bulunur. Bulunan geçici gösterge aylığı ile halen alınmakta olan aylığın toplamı, aylıklıya ödenecek yeni aylık miktarını yani süper emeklilik aylığını belirler.

Genel olarak kısaca özetlemeye çalıştığımız sistemde bazı özel hallere de değinerek açıklık getirmekte yarar vardır.

— Borçlanma talebinde bulunan aylıklının borç ödeme süresi içerisinde ölümü halinde primlerin ödenmeyen kısmı aynı ödeme süreleri içinde hak sahipleri tarafından ödenebilecektir.

— Birinci derecenin dokuzuncu kademesinden (1400 gösterge) yaşlılık aylığı almakta olanlardan 3279 sayılı Kanun gereğince sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışanlar da süresi içinde başvurabilecek ve borçlanma hakkından yararlanabileceklerdir. Ancak 506 sayılı Kanununun 63. maddesi gereğince aylığı kesilmek

(3) Kenan TUNÇOMAĞ, Sosyal Sigortalar, 4.B., İstanbul, 1988, s. 405; Ayrıca bkz.: Teoman OZANSOY, «3395 Sayılı Kanunla Sosyal Sigortalar Kanununda Yapılan Değişiklikler, Eklentiler, Yenilikler», Çimento İşverenleri Dergisi, 1987.

suretiyle tüm sigorta kollarına prim ödeyerek çalışmakta olanlar borçlanma hakkından yararlanamayacaklardır.

Birinci derecenin dokuzuncu kademesinden aylık almaktayken yeniden çalışması sebebiyle aylığı kesilen ve daha sonra işten ayrılarak yeniden aylık talebinde bulunanlardan bazıları için hesaplanan yeni aylık, miktar olarak eski aylıktan fazla olduğu halde gösterge 1400'ün altına düşebilmektedir.

Bu durumda bulunanlardan Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Sosyal Sigortalar Kurumundan aylık almakta olan veya 3395 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce aylık bağlanması için başvuruda bulunup işlemleri devam edenler, borçlanma hakkından yararlanabileceklerdir (4).

— İş kazası ve meslek hastalığı sigortasından aylık almakta olanlar ile bunların hak sahiplerine borçlanma hakkı verilmediğinden bunlar borçlanma hakkından yararlanamamışlardır.

2. 3395 Sayılı Kanunun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Aylık Bağlanacaklar Açısından

Üst gösterge tablosu 1700 ile başlayıp 6400 ile bitmektedir. Üst gösterge tablosundan bağlanacak gelir ve aylıkların oranı % 50 olacak ancak üst gösterge tablosundan bağlanacak gelir ve aylıklar aynı sigortalı için gösterge tablosunun tavanından (1400) hesaplanacak gelir ve aylıklar az olmayacaktır (5).

Bu durumda, üst gösterge tablosundan % 50 gelir veya aylık bağlama oranı dikkate alınmak suretiyle hesaplanacak gelir veya aylık 1400 göstergeye göre hesaplanan gelir veya aylıktan az olursa, ilgiliye 1400 gösterge üzerinden hesaplanan gelir veya aylık ödenecektir.

Üst gösterge tablosundan bağlanacak aylıkların aylık bağlama oranı % 50 olarak belirtilmiş olmakla beraber 506 sayılı Kanunun 61. ve 67. maddeleri uyarınca Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilebilecektir (6).

Burada dikkati çeken husus, 3395 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden sonra üst gösterge tespit tabloları üzerinden prim öde-

(4) Lebip Yalkın Yayınları İş ve Sosyal Sigortalar Mevzuatı, Talimat ve Tebliğler, C.DD/21, Genelge No. 12-16. Ek.

(5) Bkz.: 31.7.1987 tarih ve 87/11994 sayılı kararname.

(6) Bkz.: 3395 sayılı Kanun Ek Mad. 3, R.G., 9.7.1987 T., No. 19512.

mek suretiyle «İş Kazası ve Meslek Hastalıkları» sigortasından yüksek aylık (süper emeklilik) alabilme imkânının getirilmesidir.

S. 2. SİSTEMİN ELEŞTİRİSİ

Çalışmanın başlangıcında da ifade edildiği gibi süper emeklilik çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Süper emeklilik, sosyal güvenlik sistemimizde eleştirilebilecek konuların hiçbirisine akılcı ve ilgili çoğunluğu tatmin eden bir yeni düzenleme getirmemiştir. Belki karşı çıkılmayacak tek bir yönü bulunmaktadır. Bu da süper emeklilik primini ödeyebilen belirli bir kesimin yüksek emeklilik aylığı almaya başlamasıdır. Ancak olumsuz yönlerin çok daha fazla olduğu hemen ilk bakışta gözden kaçmamaktadır.

Konu ile ilgili tartışma ve rahatsızlıklar Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin, 3395 sayılı Kanununun geçici 5. maddesinin iptali ve öbür maddelerinin de görüşülmesi talebi ile Anayasa Mahkemesine başvurmasına yol açmıştır. Anayasa Mahkemesinin vereceği karar ne olursa olsun konu ile ilgili tartışmaların sona ermesi uzak bir ihtimaldir. Bu bakımdan, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin iptal talebinde öne sürdüğü hususları da dikkate alarak çeşitli yönlerden süper emekliliğin ortaya koyduğu olumsuzlukları değerlendirmeye çalışmakta yarar vardır.

1. Anayasa Hükümleri Açısından

Süper emekliliğin aykırı bulunduğu Anayasa maddelerinden ilki Anayasanın 2. maddesidir. Bu madde Cumhuriyetin niteliklerini ve sosyal devlet ilkesini düzenlemektedir. Sosyal devlet anlayışı «fertlere klâsik hürriyetler yanında sosyal refah, sosyal güvenlik ve sosyal adalet sağlamayı görev edinme» şeklinde düşünülebilir.

Aynı sosyal güvenlik kurumunun şemsiyesi altına toplanan kişilerin sonradan kanun hükümleri ile, sağlayacakları imkanlar açısından birbirleriyle kıyaslanmayacak ölçüde farklılaştırılmaları sosyal devlet anlayışı ile bağdaşmamaktadır (7).

Anayasanın «Kanun önünde eşitlik» başlıklı 10. maddesi, hiçbir kişi, aile, zümre veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağını ifade

(7) Bkz.: (Der) Attila ÖZER, Gerekçeli ve 1961 Anayasasıyla Mukayeseli 1982 Anayasası Bilim Ya., Hukuk Dizisi 2, s. 34.

etmektedir. Oysa süper emeklilikle, belirli bir emekli kesimi oldukça imtiyazlı bir durum elde etmişlerdir. İşin ilginç yönü çalışırken ve emekliliklerinde aynı kanunlara tabi olmuş kimselerin sonradan 3395 sayılı Kanun ile farklı uygulamalara konu edilmeleridir.

Anayasanın 60. maddesi «Sosyal Güvenlik Hakkı»nı düzenlemektedir. Bu maddeye ilişkin gerekçede sosyal güvenlik haklarının geliştirilmesinin, ekonomik gelişme çerçevesi içinde, ekonomik istikrar içinde gerçekleşebileceği, devletin bu gereğe riayet etmesi hususu ifade edilmiştir.

3395 sayılı Kanunun hükümlerinden ve gerekçesinden, neden bir grup emeklinin sosyal güvenlik hakları alabildiğine geliştirilirken diğerlerinin bu haklardan yararlandırılmadıkları anlaşılamamaktadır. Geçici 5. madde hükmünden yararlananlar ile yararlanamayanlar arasındaki ayırımın, ülke ekonomisinin gelişme çerçevesi veya ekonomik istikrar ile hiçbir bağlantısı ve ilgisi düşünülemez.

Anayasanın 65. maddesi de sosyal ve ekonomik hakların sınırını düzenlemektedir (8). Bu maddeye göre sosyal ve ekonomik hakların Devletçe gerçekleştirilmesi ancak mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde mümkündür. Kaynakların zorlanması ekonomik istikrarı bozar.

Süper emeklilik uygulamalarına bakıldığında Anayasanın 65. maddesi hükmüne de aykırılık bulunduğu görülmektedir. Sosyal ve ekonomik hakların sınırını devletin mali imkanları çizecektir. Ancak bu sınır aynı durumdaki herkes için geçerli olmalıdır. Devletin mali imkanlarının sınırlılığı her fırsatta belirtilirken, belli bir kesimin bu sınırın dışında tutularak yeni ve oldukça yüksek hayat standartlarına kavuşturulması onlar adına sevindirici olsa bile çok büyük bir emekliler kitlesi için kabul edilemez bir durumdur.

2. Sosyal Politika Açısından

Sosyal Politika, sanayi devrimi ile birlikte toplumda ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sınıf kavgalarını giderebilmek ve böylece bozulan toplumsal düzen ve bütünlüğü koruyabilmek amacıyla doğmuş bir bilim dalıdır. «Sosyal sınıfların hareketleri, tezatları ve mücadeleleri karşısında devleti ve hukuk nizamını ayakta tutma-

(8) Fikret BİLA, «Süper'e İnceleme», Milliyet, Haziran 1988.

ya ve idame etmeye mâtuf bir siyaset» olarak tanımlanmıştır (9). Ancak bu tanım sosyal politikayı dar anlamda, belirli bir ekonomik düzen içerisinde ele almaktadır. Toplumun bütün sınıflar açısından değil yalnızca işçi-işveren sınıfları ve bu sınıflar arasındaki ilişkiler açısından değerlendirmektedir. Oysa zamanla bu anlayış değişmiş ve günümüzde toplumun bütün kesimleri sosyal politikanın konusu olmuştur (10). Ekonomik yönden güçsüz, bağımlı ve korunmaya muhtaç grupların korunması, sosyal güvenlik ve sosyal barışın gerçekleştirilmesi günümüzde sosyal politikaların başlıca amaçları arasındadır.

Süper emeklilik uygulamasının çağdaş sosyal politika anlayışına ters düştüğü ortadadır. Ekonomik yönden güçsüz ve korunmaya muhtaç kesimlerin güçlendirilmesi amaçlanmışsa, süper emeklilikten yararlanamayan geniş bir emekliler kitlesinin korunmaya muhtaç olmayan, ekonomik yönden sorunu olmayan bir kitle olduğu kabul ediliyor demektir. Oysa süper emeklilik aynı durumdaki pek çok emekli arasından sadece küçük bir azınlığı, neye dayandığı belirsiz kriterlere göre ayırarak imtiyazlı hale getirmiştir. Sadece bu imtiyazlı azınlık içinden süper emeklilik primini ödeyebilen veya borçlanabilenler süper emeklilik aylığı alabilme şansını elde etmişlerdir.

Düzenlemenin sosyal barışı gerçekleştirmeye yönelik bulunduğu da ileri sürülemez. Süper emeklilik uygulamasından önce gerek sosyal sigortaların kendi iç bünyesinde bazı eşitsizlikler olduğu gerekse diğer sosyal güvenlik kuruluşları ile sosyal sigortalardan emekli olanlar arasında eşitsizlikler bulunduğu ifade edilmekteydi. Ancak 3395 sayılı Kanunla getirilen düzenlemenin bu eşitsizlikleri ve haksızlıkları ortadan kaldırmak için yapıldığını ileri sürmek son derece güçtür. Çünkü süper emeklilik, bilinen bu sorunların hiçbirisine çözüm getirmemiştir. Sosyal Sigortalar Kurumu dışındaki sosyal güvenlik kuruluşlarının uygulamaları dikkate alınmamıştır. Tam tersine, eşitsizliklerin ve haksızlıkların giderilmesi bir tarafa yeni ve çok daha geniş boyutlu haksız durumlar yaratılmıştır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının uygulamaları arasındaki farklılıklar giderilememiş buna ek olarak aynı sosyal güvenlik kuruluşuna mensup olanlar arasında anlaşılabilir ve kabul edi-

(9) Bkz.: G. KESSLER (Çev. Orhan TUNA), *İçtimai Siyaset*, İstanbul, 1945, s. 6.

(10) Bkz.: Omer Zühtü ALTAN, *Sosyal Politika Ders Notları*, Eskişehir, 1983, s. 3. Jur Mehmet KOCAOĞLU, *Sosyal Politika*, Ankara 1988, s. 30-34.

lebilir sebepler olmaksızın çok büyük farklılıklar yaratılmıştır. Böyle bir düzenleme sosyal barışı sağlamak yerine yeni ve gereksiz sosyal huzursuzlukların kaynağı olmuştur. Durumu oranlarla açıklamaya çalışacak olursak, taban-tavan arasında 11.10 katı bir fark bulunmaktadır. Aynı sosyal güvenlik kuruluşu mensupları arasında hangi sebeple olursa böyle bir farklılık savunulamaz. Diğer sosyal güvenlik kuruluşlarından örnek vermek gerekirse, emekli sandığından en üst dereceden emekli aylığı alan bir kimseye göre süper emeklilik aylığı tam dört kat daha fazladır. T.C. Emekli Sandığı kapsamında en az 25 yıl devlete hizmet vermiş, en üst derecelerde kesenek (prim) ödemiş bir kimsenin emeklilik aylığı, onunla kıyaslanamayacak derecede düşük miktarlarda prim ödeyen ve daha az yıl hizmet ederek süper emekli olan işçinin emeklilik gelirin dörtte-biri oranında kalıyorsa, hiç kimse böyle bir uygulamanın sosyal adalet ve sosyal barışa uygun olduğunu söyleyemez.

3. Sosyal Güvenlik Açısından

«Sosyal Güvenlik» kişilerin karşılaşılabilecekleri risklere karşı korunmalarını ve doğabilecek zararların giderilebilmesini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bir toplumda yaşayan kişilerin sosyal güvenliklerini sağlamak üzere Devletçe düzenlenen kurum ya da kurumlar topluluğuna ise, «Sosyal Güvenlik Sistemi» denilmektedir.

Sosyal güvenlik, mesleki, fizyolojik veya sosyo-ekonomik riskten ötürü geliri veya kazancı sürekli veya geçici olarak kesilmiş kimselerin geçim ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan bir sistemdir (11).

Zaman içinde ve ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilmekle beraber bir sosyal güvenlik sisteminde bulunması gereken temel ortak özellikler vardır. «Sosyal güvenlik sisteminin ayırım gözetmeksizin toplumdaki tüm bireyleri kapsaması», «istek ve irade dışı karşılaşılabilecek tüm riskleri kapsaması», «devletçe düzenlenmesi», «insan onur ve haysiyetine yaraşır asgari bir yaşam güvenesi sağlaması» bu temel ortak özelliklerdendir.

Süper emeklilik çağdaş sosyal güvenlik kavramına, ilkelerine ve anlayışına tamamen ters düşmektedir. Yukarıda açıklamaya ça-

(11) Bkz.: Cahit TALAS, Sosyal Ekonomi, 4.B., Ankara, 1976, s. 526; TUNÇOMAĞ, s. 1-4.

lıştığımız gibi sosyal güvenlik sistemi sosyal risklere ve bunların meydana getirdiği gelir kayıplarına karşı ekonomik güvence sağlar. Bu ekonomik güvence, daha önceki gelirleri ne olursa olsun herkese asgari bir yaşam sağlamaya yöneliktir. Oysa süper emeklilik bu temel ilke ve amaçlardan uzaklaşarak, çalışırken yüksek ücret alanların hayat standartlarını korumayı amaçlamaktadır. Hiçbir sosyal güvenlik sisteminin amacı emeklilerin çalışırken ulaştıkları hayat standartlarını korumak ve sürdürmek değildir.

Sosyal güvenlik sistemlerinde esas ilke, sistemin kapsamına girenlerin belirli koşullarda, belirli haklardan yararlandırılmalarıdır. Kısaca belli yaşa ulaşılması, belirli miktarda prim ödenmesi, belirli bir süre çalışmış olması koşulları gerçekleşmiş olmalıdır.

Sosyal güvenlik anlayışına uygun olarak emeklilik gelirlerinin tavanı ile tabanı arasında büyük fark olmaması ve uygun bir pramit oluşturulması gerekir. Süper emeklilik uygulaması taban-tavan farkını 11-10 kata ulaştırmış ve sosyal güvenliğin temel ilkeleri çiğnenmiştir (12). 1988 yılının ikinci yarısı için katsayı belirleme çalışmaları yapılırken devlet memurlarının maaşları arasındaki taban tavan farkının bile yüksek bulunduğu ve 5 kat civarına çekilmesine çalışıldığı ifade edilmiştir. Bir yandan çalışanlar için böyle bir uygulama yürürlüğe konurken diğer taraftan sosyal sigortalar bünyesinde emekli aylıkları arasındaki farkın uçurum biçimine dönüşmesi hiçbir gerekçe ile açıklanamaz.

3395 sayılı Kanun belirli bir cetvele göre ödeme yapma sistemini işlemez hale getirmiş daha doğrusu sistemi tersine çevirmiştir. Nitekim daha az süre çalışanlar, daha düşük prim ödeyenler çok farklı ve imtiyazlı haklar elde ederek en yüksek geliri almaya başlamışlardır. Sosyal güvenlik anlayışını ve Türk güvenlik sistemini alt-üst eden eşitsizlikler ortaya çıkmıştır.

4. Sosyal Sigortalar Kurumunun Finansman Sorunları Açısından

Sosyal Sigortalar Kurumunun finansman sorunları olduğu bilinmektedir. Bu sorunların başlıca nedeni prim alacaklarının zamanında tahsil edilememişidir. Bizzat devletin işveren olarak ödeme-

(12) Taban-tavan farkı T.C. Emekli Sandığında 4.6 dolayındadır. Bkz.: Şükran Ketenci, «Süper emeklilik Tehlikede mi?», Cumhuriyet, 30 Mayıs 1988.

diği prim borçları önemli miktarlara ulaşmıştır. Süper emeklilik için aranan beş yıllık prim tutarlarının Kurumu büyük ölçüde rahatlatacağı ifade edilmiştir. Kurumun finansman sorunları sürekli ve sağlıklı bir çözüme kavuşturmak, primlerin zamanında tahsilinin sağlanması ve T.C. Emekli Sandığına yapılan devlet desteğinin Sosyal Sigortalar Kurumuna da sağlanması ile olabilir (13). Yoksa Süper emeklilik ve benzeri uygulamalar için yapılan sosyal güvenlik sisteminin özüne aykırı uygulamalar yeterli ve sürekli çözüm sağlayamaz. Zaten süper emeklilik primlerinin kuruma sağlayacağı ileri sürülen finansman kolaylığının çok yüzeysel olduğu, görünüşte kaldığı hemen anlaşılmaktadır. Çünkü süper emekliler, enflasyon oranının aynı kalması halinde bile ödedikleri prim tutarını iki yıla vermeden geri alabilecek durumdadırlar. Böylesine kârlı ve riski olmayan bir yatırım fırsatı, sadece süper emeklilikten yararlanacak olanlar için yaratılan bir imtiyazdır. Bir süre sonra kurumun mali sorunlarla karşılaşması kaçınılmaz olacaktır. Ancak bu mali sorunları aşmanın bedelini sadece süper emekliler değil, bütün sosyal sigorta emeklileri ve çalışan sigortalılar birlikte ödemek zorunda kalacaklardır.

5. Süper Emeklilik Düzenlemesinin Kendi İçindeki Tutarsızlıklar Açısından

Süper emeklilik düzenlemesi kendi içinde de çelişkilerle doludur. Bir kere 9.7.1987 tarihi itibarıyla 1400 gösterge üzerinden emekli aylığı bağlanmış olan veya emeklilik aylığı bağlanması için başvuruda bulunanlara süper emeklilik imkanı sağlanırken, aynı durumda olup da başvuruda bulunmayan kimseler bu imkandan yararlandırılmamışlardır.

İkinci olarak çeşitli ve haklı sayılabilecek nedenlerle 1400 gösterge tutarına ulaşamamış 1395, 1380, 1390 göstergede kalmış emekliler de süper emeklilikten yararlanamamışlardır. Halbuki bu durumdaki pek çok kişi göstergelerine uygun daha düşük miktarlardaki süper aylıklardan yararlandırılabilirdi.

Üçüncü olarak süper emeklilikten sadece 6 aylık başvuru süresi içinde başvuru yapabilenler yararlandırılmışlardır. Hastalık, yurtdışında bulunma ve benzeri nedenlerle süreyi geçirenler bu imkandan yoksun bırakılmışlardır.

(13) Bkz.: Müjdat ŞAKAR, «Süper Emeklilik Çıkılmaz», Milliyet, 23.1.1988, s. 9.

Dördüncü olarak süper emeklilik primi peşin ödeyebilecek durumda olanlar bu imkandan hemen yararlanmaya başlamışlardır. Borçlanarak beş yıl içinde ödemelerini tamamlayabilecek olanlar da bundan sonra yararlanacaklardır. Bu mali güce sahip olmayanlar ise 1400 gösterge üzerinden emekli olsalar bile süper emeklilikten yararlanamayacaklardır. Bir diğer ifadeyle süper emeklilikten ancak bu imkanı satın alabilecek durumda olanlar yararlanacaklardır. Süper emeklilik primini hemen ödeyebilenler için belli bir yaşa ulaşmış olma gibi sosyal sigortaların en temel şartı bile aranmamıştır.

Beşinci olarak iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından aylık almakta olanlar süper emeklilik kapsamına alınmamışlardır. Oysa 3395 sayılı Kanunun daimi hükümleri gereğince halen sigortalı olarak çalışanlar yürürlükteki üst gösterge tablosundan prim ödebilmektedirler. Yani ileride iş kazası meslek hastalıkları sigortasından da süper emekli aylığı bağlanabilecektir.

Altıncı olarak süper emeklilik uygulamasının en geçerli sayılabilecek gerekçesi olarak ileri sürülen, çalışırken yüksek ücret alanların yüksek emeklilik gelirine kavuşturulmaları düşüncesi de yürürlükteki uygulama açısından tartışılabilir. Çünkü halen süper emeklilik aylığı bağlananların büyük bir bölümü çalıştıkları süreler içerisinde oldukça mütevazı ücretlerle çalışmışlardır. Özellikle kamu işyerlerinde çalışmış olanların çok büyük çoğunluğunun aldıkları ücret düzeyi bellidir.

Süper emeklilik uygulaması, 9.7.1987 tarihinden itibaren yüksek prim ödemeye başlayacaklar için, sosyal güvenlik ilkelerine uygun kriterlere göre belli yaşa ve hizmet süresine göre kazanılacak bir hak olarak düzenlenseydi kuşkusuz daha az tartışma ve eleştiri konusu olurdu. Belirtilen tarihten önce emekli olanların bir bölümünü kapsaması ve bunun da objektif kriterlere dayanmayışı bugünkü durumu ortaya çıkarmıştır.

S. 3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Uygulamadaki adıyla süper emeklilik olarak bilinen düzenleme hem kendi içinde tutarsızdır hem de diğer emeklilik sistemlerinden yararlananlarla süper emekliler arasında büyük eşitsizlikler yaratmıştır. Yargıtay 10. Hukuk dairesinin başvurusu Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile sonuçlanırsa ortaya çıkacak durum belirsizdir. Yeni tartışmalar başlayacak ve süper emeklilikten yararlananların durumu tehlikeye girecektir.

Burada açıklığa kavuşturulması gereken ve vurgulanması gereken husus, hiçkimsenin ve bu arada Yargıtayın işçilerin malûllük, yaşlılık ve ölüm aylıklarından yararlanması koşullarının iyileştirilmesine karşı olmadığıdır. Karşı çıkılan, hatalı düzenlemeler ve bunun yarattığı kabul edilemez nitelik ve boyutlardaki eşitsizliklerdir. Gerçekten de hem sosyal sigorta emeklilerinin kendi aralarındaki eşitsizlikler hem de süper emekliler ile diğer sosyal güvenlik kuruluşlarından emekli olanlar arasında ortaya çıkan farklılıklar hiç bir gerekçe ile açıklanamaz ve savunulamaz.

Süper emeklilik uygulamasından tümüyle vazgeçilmesi ve tekrar 9.7.1987 tarihinden önceki durumun uygulanması artık, bu aşamada en uygun bir çözüm olarak düşünülmemelidir. Çünkü süper emeklilik imkânından yararlananların bir kusurundan söz edilemez. Onlar sadece kanunun kendilerine tanıdığı bir fırsattıdeğerlendirmeye çalışmışlardır. Pek çoğu büyük fedakârlıklarla borçlanmışlar ve prim borçlarını ödeyebilmek için mülklerini satmışlardır. Düzenlemenin bu kimseleri mağdur edecek şekilde iptali tartışma ve huzursuzlukları arttırmaktan ve devlete olan güvenin sarsılmasından başka bir sonuç vermeyecektir.

Yapılması gereken, süper emeklilikten yararlananları mağdur etmeden eşitsizliklerin giderilmesi ve yaratılan farklılıkların olabildiğince ortadan kaldırılmasıdır.

Bunun için Anayasa Mahkemesi kararının beklenmesine de gerek yoktur. Çözüm önce Sosyal Sigortalar Kurumundan emekli olanlar arasındaki eşitsizliğin ve haksızlıkların giderilmesiyle başlamalıdır. Öncelikle 1. derecenin diğer kademelerinden başlamak üzere bütün sigortalılara bu hak verilmelidir. Süper emeklilerle normal emekliler arasındaki uçurumun daha da büyümesi mutlaka önlenmeli, makul bir zaman içinde de bu uçurumun kapanmasının yolları bulunmalıdır. Süper emeklilik aylıklarının dondurularak normal emekli aylıklarının zaman içinde süper emekli aylıklarına ulaştırılması bir alternatif olarak düşünülebilir.

Daha geniş kapsamlı ve kalıcı bir çözüm ise sosyal güvenlik ilkelerine uygun yeni bir kanunun titizlikle aceleye getirilmeden hazırlanmasıdır. Sosyal güvenlik kuruluşları arasında ayırım yapmadan veya bunları tek çatı altında toplayarak bütün sigortalıları kapsayacak bir kanun, belki herkesi değil ama hiç değilse çoğunluğu memnun edecek çok daha makul ve objektif bir düzenleme gerçekleştirilebilir.